

CYDWEITHREDFA GWELLA GWASANAETHAU
GOFAL A LLESIANT **GOGLEDD CYMRU**

NORTH WALES SOCIAL CARE AND WELL-BEING
SERVICES IMPROVEMENT COLLABORATIVE

Gwasanaethau gofal a chymhorth i bobl yng Ngogledd Cymru

Am y fideo yma

Mae'r fideo yma am y gwasanaethau gofal a chymorth sydd angen ar bobl yng Ngogledd Cymru.

Mae'n dod o adroddiad ysgrifenedig gan y 6 **cyngor** yng Ngogledd Cymru a **Bwrdd Iechyd** Prifysgol Betsi Cadwaladr.

Buom yn edrych ar:

Plant a phobl ifanc

Pobl hŷn

Iechyd ac anabledd corfforol

Anabledd dysgu

Iechyd meddwl

Gofalwyr

Trais yn erbyn menywod, cham-drin domestig a cham-drin rhywiol

Pobl yn y carchar

Pobl sydd wedi gwasanaethu yn y lluoedd

Pobl ddigartref

Pobl awtistig

Megis dechrau yw'r gwaith yma, ond rydym wedi dysgu llawer yn barod.

Bydd yn ein helpu i ysgrifennu cynllun ar gyfer gwasanaethau yng Ngogledd Cymru ar gyfer y dyfodol.

Rydym yn gwybod y bydd gennym lai o arian ac yn awyddus i wneud mwy.

Mae'r adroddiad yma yn help i ni ddeall pa wasanaethau rydym angen cynllunio a phrynu.

Mae hefyd yn dangos ein bod angen darganfod mwy am rhai grwpiau, er mwyn sicrhau eu bod yn cael y gwasanaethau maen nhw angen.

Fedrwch weld yr adroddiad cyfan ar wefannau bob cyngor a'r bwrdd iechyd. Am fwy o wybodaeth, gwelwch sut i gysylltu gyda ni ar ddiwedd y fideo yma.

Dyma beth rydym yn meddwl dylai ddigwydd ar gyfer pob un o'r grwpiau hyn.

Plant a phobl ifanc

Beth rydym wedi darganfod

Mae tua 124,000 o blant a phobl ifanc yng Ngogledd Cymru ac rydym yn disgwyl i'r rhif aros tua'r un fath.

Mae yna fwy o blant gyda anableddau na 5 mlynedd yn ôl.

Rydym angen cefnogi teuluoedd er mwyn i bob plentyn gael y cyfleoedd gora mewn bywyd.

Mae hyn yn cynnwys meddwl am:

- cefnogi teuluoedd i helpu eu babanod i wneud yn dda
- plant sydd dros bwysau, yn ysmegu neu yn yfed alcohol
- plant sydd yn cael gofal gan y gwasanaethau
- plant a phobl ifanc sydd yn torri'r gyfraith

- plant a phobl ifanc sydd yn dioddef **trosedd**, gan gynnwys **troseddau ar-lein**
- gwasanaethau iechyd meddwl i blant a phobl ifanc
- cymorth i ofalwyr ifanc
- sut mae gwasanaethau iechyd, gofal cymdeithasol ac eraill yn medru gweithio gyda'i gilydd er mwyn rhoi cymorth i blant a'i theuluoedd
- sut i roi gwybodaeth i bobl cyn i bethau fynd yn o'i le.

Pobl Hŷn

Beth rydym wedi darganfod

Mae dros 150,000 o bobl yng Ngogledd Cymru dros 65 mlwydd oed.

Ac mae'r rhif yma yn cynyddu o hyd.

Rydym angen edrych ar ffyrdd i:

- atal pobl hŷn rhag bod yn unig ac ar ben ei hunain
- cefnogi pobl i fyw yn eu cartref cyn bellad ag y bo modd
- cael cymorth gwell i bobl efo **dementia**
- cael digon o gartrefi gofal da a diogel ym mhob ardal, yn cynnwys llefydd i bobl gael ysbaid.
- gweithio allan sut i dalu am hyn i gyd.

Iechyd ac anabledd corfforol

Beth rydym wedi darganfod

Mae mwy o bobl yn byw yn hirach gyda problem iechyd neu anabledd.

Mae hyn yn cynnwys bod yn ddall neu fyddar.

Rydym angen:

- cynllunio gwasanaethau i helpu bobl aros yn iach
- cymorth i staff i feddwl am sut i helpu pobl aros yn iach ag annibynnol
- cael meddygon teulu i gysylltu pobl gyda grwpiau lleol a gweithgareddau gall helpu nhw aros yn iach
- cefnogi pobl gydag anableddau i fod yn annibynnol ag yn rhan o'r gymuned
- darganfod os yw pobl angen unrhyw gwasanaethau arbenigol yn nes at adref.

Anabledd dysgu

Beth rydym wedi darganfod

Mae yna fwy o bobl gydag anabledd dysgu, ac maen nhw'n byw yn hirach.

Mae rhan fwyaf o bobl yn cael cymorth gan eu teuluoedd sydd yn cael llai o bres i helpu.

Rydym angen:

- cynllunio o flaen llaw i sicrhau fod gan gofalwyr hŷn y cymorth maen nhw angen er mwyn cario ymlaen i ofalu
- cydweithio er mwyn cynllunio gwasanaethau iechyd gwell ar gyfer pobl hŷn efo anabledd dysgu
- rhoi cymorth i bobl gydag anabledd dysgu i gael gofal iechyd da drwy wybodaeth sydd ar gael, nyrsys cyswllt a gwasanaethau iechyd
- sicrhau bod gwasanaethau iechyd a gofal chymdeithasol yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi pobl
- sicrhau bod gennym y staff cywir Easy Read mwyn helpu pobl i aros yn ddiogel ac yn annibynnol
- darganfod ffyrdd allu defnyddio technoleg fel larymau a switshis I helpu bobl i fod yn fwy annibynnol
- cael mwy o staff sydd yn siarad Cymraeg
- gweithio gyda mudiadau eraill i sicrhau bod gennym y math o dai mae pobl angen
- sicrhau bod yr holl siroedd yn gweithio yn yr un ffordd i hel gwybodaeth a cynllunio beth mae pobl angen.

Iechyd meddwl

Beth rydym wedi darganfod

Mae gan rhan fwyaf o bobl yng Ngogledd Cymru iechyd meddwl gwell na gweddill Cymru.

Ond fydd mwy o bobl angen gwasanaethau iechyd meddwl.

Rydym angen:

- gwella ar chefnogi pobl yn fuan a helpu nhw i ddeall iechyd meddwl
- edrych os oes angen fwy o staff sydd yn siarad Cymraeg
- deall faint o bobl sydd angen gwasanaethau iechyd meddwl yn yr ysbyty.

Gofalwyr

Mae'r darn yma am ofalwyr sydd ddim yn cael eu talu, pobl fel teulu a ffrindiau.

Beth rydym wedi darganfod

Mae gofalwyr yn gwneud gwaith andros o bwysig, ac yn arbed llawer o bres i ni.

Mae'n bwysig ofnadwy bod ganddynt y cefogaeth maen nhw

Beth rydym yn meddwl dylai ddigwydd

Rydym angen:

- cael gweithiwr newydd i ddarganfod beth mae gofalwyr angen
- darganfod pa wasanaethau sy'n rhoi y cefnogaeth orau i ofalwyr
- dweud wrth Llywodraeth Cymru beth rydym wedi darganfod er mwyn eu helpu i ysgrifennu eu cynllun ar gyfer gofalwyr.

Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a cham-drin rhywiol

Beth rydym wedi darganfod

Mae trais yn erbyn merched a cham-drin rhywiol yn cynnwys **cam-drin domestig**, trais ac ymosodiad rhywiol.

Cam-drin domestig yw pan mae aelod o'ch teulu neu rywun rydych yn byw efo yn trin chi yn wael drwy:

- pigo arnoch chi neu dweud pethau cas
- brifo chi
- gorfodi chi i wneud pethau rydych chi ddim eisiau
- gorfodi chi i wneud pethau dydych chi ddim eisiau

Mae cam-drin domestig a rhywiol yn gallu digwydd i ddynion a merched.

Ond mae nifer o bobl yn parhau i aros yn ddistaw am y troseddau yma.

Rydym angen:

- cysylltu gwasanaethau sydd yn cadw bobl yn ddiogel
- cefnogi plant a phobl ifanc mewn teuluoedd lle mae cam-drin yn digwydd
- helpu **dioddefwyr** i fyw mewn rhywle diogel
- cael gwybod am bobl sydd angen cymorth arbennig. Er enghraifft, pobl o wahanol grwpiau **ethnig**.

Rydym angen ysgrifennu cynllun lleol i ddweud sut rydym am wneud hyn.

Os gwelwch yn dda, cysylltwch gyda ni os oes gennych unrhyw beth hoffech chi ddweud wrthym i helpu gyda'r cynllun.

Mae ein manylion ar y cefn.

Pobl yn y carchar

Beth rydym wedi darganfod

Mae'r gyfraith rŵan yn dweud fod rhaid l gynghorau gefnogi pobl yn y carchar pan maen nhw'n symud yn ôl i'r gymuned.

Mae rhaid i ni geisio atal nhw fynd yn ôl i'r carchar eto.

Rydym angen:

- darganfod sut mae carchar Berwyn yn gweithio a sut i gefnogi pobl sydd methu mynd yno
- dysgu gan garchardai yn de Cymru
- gweithio gyda mudiadau eraill
- rhoi gwell cefnogaeth i menywod a phobl ifanc yn y carchar, a'i teuluoedd
- rhoi gwell gofal iechyd a chymdeithasol a thai i bobl pan maen nhw'n gadael y carchar.

Pobl sydd wedi gwasanaethu yn y lluoedd

Beth rydym wedi darganfod

Mae'r **lluoedd** yn golygu'r fyddin, llynges neu'r llw awyr.

Mae pobl sydd wedi bod yn y lluoedd yn cael eu galw yn **gyn-filwyr**.

Roedd tua 51,000 o **cyn-filwyr** yng Ngogledd Cymru

Dylai pob gwasanaeth:

- weithio efo'i gilydd i atal **cyn-filwyr** fod yn unig a rhoi cymorth iddynt fyw yn annibynnol
- bod gyda staff sydd yn deall sut i weithio efo **cyn-filwyr**
- dweud wrth **cyn-filwyr** lle maen nhw yn medru cael cymorth a gofal o ansawdd da
- rhoi'r cymorth iawn i **gyn-filwyr**, yn enwedig ar gyfer eu hiechyd meddwl
- cefnogi **cyn-filwyr** i wirfoddoli i helpu iddynt gael swyddi
- darganfod pa gefnogaeth mae **cyn-filwyr** sydd yn ofalwyr angen.

Pobl digartref

Beth rydym wedi darganfod

Mae'r Ddeddf Tai yn helpu ni gefnogi pobl ddigartref yn well.

Ond efallai bydd hyn yn anoddach pan mae'r pres am y gwaith yn dod i ben.

Rydym angen:

- edrych ar sut mae newidiadau i buddaliadau yn effeithio pobl digartref
- helpu pobl i aros yn ei cymunedau lleol os bosib
- gweithio efo cymdeithasau tai a mudiadau eraill i gefnogi pobl sydd mewn perygl o fod yn digartref
- edrych ar lle nad oes gennym y gwasanaethau mae pobl angen.

Pobl awtistig

Beth rydym wedi darganfod

Weithiau mae gan oedolion a phlant awtistig anabledd dysgu neu angen cymorth gyda'i iechyd meddwl.

Rydym angen:

neud yn siwr bod grwpiau cymunedol a gwirfoddol yn dweud wrth bobl awtistig sut fedrith nhw eu cefnogi nhw

- wneud yn siwr bod y cyhoedd, yr heddlu, cyflogwyr a gwasanaethau cyhoeddus yn deall mwy am awtistiaeth a'r mathau gwahanol o gefnogaeth gall pobl awtistig fod angen.

Sut i gysylltu gyda ni

Galwch Sarah Bartlett ar: 01824 712432

Neu e-bostiwch:

sarah.bartlett@denbighshire.gov.uk

Credydau

Mae'r fideo yma wedi ei dynulio a'i gynhyrchu drwy y wasanaeth 'EasyRead' gan 'Inspired Service Publishing Ltd'. Mawrth 2017.

Mae'n cwrdd â'r Safon 'EasyRead' Ewropeaidd.

Gyda diolch i grwpiau Hunan Eiriolaeth Gogledd Ddwyrain Cymru a Hunan Eiriolaeth Dinbych a Phrestatyn.